

Region Syddanmark

”Det fælles digelag”
v. Tonny Lønne
Rejsby 17
6261 Bredebro

Miljø og Råstoffer
Kontaktperson: Jens T. Vejrup
E-mail: jens.t.vejrups@rsyd.dk
Direkte tlf.: 23363614

Den 24-05-2016
Journalnr.: 14/50712

TILLADELSE TIL ERHVERVSMÆSSIG INDVINDING AF KLÆG GÆLDENDE TIL DEN 31. DECEMBER 2036

På matr.nr 729 Østerende-Ballum, Ballum i Tønder Kommune

Indholdsfortegnelse

Tilladelse til erhvervsmæssig indvinding af råstoffer	2
Vilkår for tilladelse til erhvervsmæssig indvinding af råstoffer	3
Vilkår for efterbehandling	7
Generelle bestemmelser	10
Sikkerhedsstillelse.....	10
Tinglysning	11
Tilsyn	11
Afgørelse om ikke VVM-pligt.....	12
Ansøgningsprocessen.....	17
Klagevejledning	23
BILAG	25
Bilag 1 – Kortbilag	26
Bilag 2 – Graveplan	27
Bilag 3 – Efterbehandlingsplan.....	29
Bilag 4 – Kopi af væsentlighedsvurdering.....	31

Tilladelse til erhvervsmæssig indvinding af råstoffer

Region Syddanmark meddeler tilladelse til, at der indvindes op til 1.500 m³ klæg årligt på 4,3 ha af matr. nr. 729 Østerende-Ballum, Ballum i Tønder Kommune.

Tilladelsen til erhvervsmæssig råstofindvinding er meddelt i henhold til råstoflovens § 7 stk. 1, og den er betinget af vilkårene på de følgende sider.

Sagens baggrund

”Det fælles digelag” har søgt om tilladelse til klæggravning på 4,3 ha af matr.nr. 729 Østerende-Ballum, Ballum i Tønder Kommune. Klæg anvendes til vedligeholdelse af vadehavets diger og forland. Det er nødvendigt at have muligheden for at grave klæg ved akutte digebrud samt til løbende vedligehold. Der vil blive gravet til maksimalt 3 m under terræn, og der forventes en årlig indvinding på 1.500 m³ klæg afhængigt af digereparationer og digebrud.

Ejerforhold

Ifølge tingbogen står Orla Simonsen, Stampemøllevej 13, 6280 Højer som ejer af matrikel 729 Østerende-Ballum, Ballum.

Før tilladelsen tages i brug

Region Syddanmark skal give accept til at indvindingen sættes i gang. Arbejdet med at rømme overjord og indvinde klæg må ikke påbegyndes før følgende forudsætninger er opfyldt:

- **Klagefristen** skal være udløbet. Evt. klager over tilladelsen har som udgangspunkt opsættende virkning. Derfor kan tilladelsen ikke udnyttes før alle klagemuligheder er udtømt.
- **Sikkerhedsstillelse.** Der skal være stillet en økonomisk sikkerhed for efterbehandlingen af graveområdet, og den forudsatte sikkerhedsstillelse skal foreligge i form af et dokument udstedt af råstofindvinderens pengeinstitut el. lign. over for Region Syddanmark.
- **Overkørselstilladelse.** Der skal være indhentet godkendt overkørselstilladelse ved Tønder Kommune.

Øvrige tilladelser og/eller dispensationer i forbindelse med råstofindvindingen, som ikke er nævnt i denne tilladelse skal indhentes separat.

Vilkår for tilladelse til erhvervsmæssig indvinding af råstoffer

Drift

1. Tilladelsen er gældende indtil 31. december 2036 hvor tilladelsen udløber. Tilladelsen er meddelt for 20 år. Der fremgår af råstofloven at en tilladelse kan meddeles for mere end 10 år, når der er tale om et særligt sjældent råstof. Klæg vurderes at være et sådan sjældent råstof. Såfremt indvindingen ikke er færdig når tilladelsen udløber, kan der søges om en ny tilladelse.
2. Da klæg ikke indvindes kontinuerligt, men efter behov bortfalder tilladelsen ikke såfremt den ikke udnyttes tre år efter, at den er meddelt, eller ikke har været udnyttet i tre på hinanden følgende år, jf. råstoflovens § 10. stk. 7.
3. Der må årligt indvindes op til 1.500 m³ klæg, jf. dog vilkår 6.
4. Råstofgravens driftstider er:
 - a. Mandag – fredag: kl. 07.00 – 17.00.
 - b. Øvrige tidspunkter: lukket, jf. dog vilkår 6.
5. Den almindelige drift, dvs. indvinding af klæg og transport af dette væk fra området, må af hensyn til fuglenes yngleperiode ikke foregå i perioden fra 15. maj til 15. august, jf. dog vilkår 6.
6. Ved akut digebrud tilsidesættes vilkår 3 – 5. Region Syddanmark skal orienteres. Området skal efterfølgende efterbehandles i overensstemmelse med efterbehandlingsvilkårene og efterbehandlingsplanen.
7. Til råstofindvinding, herunder behandling af materialerne, må kun anvendes de i ansøgningen angivne maskiner; 1 stk. gravemaskine og en dozer. Væsentlige afvigelser herfra aftales med Region Syddanmark.
8. Det ækvivalente støjniveau (gennemsnitlige støjniveau) fra indvindingsområdet må i driftssituationen ikke overstige følgende værdier målt/beregnet ved nærmeste nabobebyggelse:

Dage	Tidsrum	Støjniveau
Mandag – fredag	07.00 – 17.00	55 dB (A)
Øvrige tidspunkter		Lukket

Hvis tilsynsmyndigheden finder det påkrævet, skal virksomheden ved målinger eller beregninger dokumentere at ovenstående støjgrænser overholdes. Udgifterne hertil afholdes af virksomheden. Nævnte målinger/ beregninger skal udføres og rapporteres som ”Miljømåling – ekstern støj” i henhold til gældende lovgivning, og skal udføres af et laboratorium eller person, som er godkendt til dette af Miljøstyrelsen.

Målingernes/beregningernes samlede ubestemthed må for stationære kilder højst være på 3 dB (A) og for mobile kilder højst 5 dB (A).

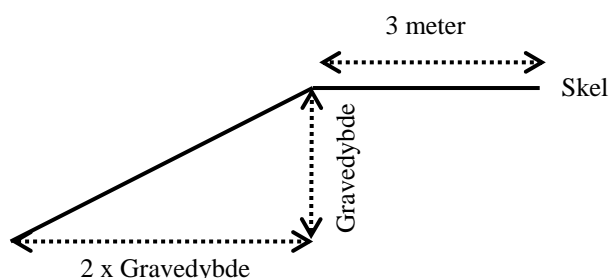
Viser målingerne/beregningerne, at virksomheden overskrider grænseværdierne, skal virksomheden foretage afhjælpende foranstaltninger.

Støj fra til- og frakørende lastvogne mv. skal begrænses mest muligt. Køretøjer må, på virksomhedens areal, ikke holde med motoren i gang, med mindre læsning gør det påkrævet.

9. Der må ikke opstå støvgener uden for indvindingsområdet. Konstateres støvgener, der kan henføres til virksomhedens drift, skal der træffes foranstaltninger til nedbringelse af generne.
10. Hvis der sker skader på skel er indvinder forpligtet til at udbedre skaderne.
11. Graveområdet må ikke overstige 1,4 ha. Ved graveområdet forstås områder, hvor muld og overjord er fjernet og gravning er påbegyndt. Hvis graveområdet overstiger 1,4 ha, kan Region Syddanmark kræve sikkerhedsstillelsen reguleret. Der skal ske en løbende efterbehandling af afgravede områder i samme takt som indvindingen skrider frem.
12. Råstofindvindingen skal tilrettelægges og udføres i overensstemmelse med graveplanen, jf. bilag 2. Alle ændringer i graveplanen skal godkendes af Region Syddanmark.
13. Region Syddanmark skal til enhver tid holdes underrettet om, hvem der forestår indvindingen.
14. Digelagets entreprenør skal være bekendt med vilkårene i denne tilladelse samt grave- og efterbehandlingsplanen, jf. bilag 2 og 3.

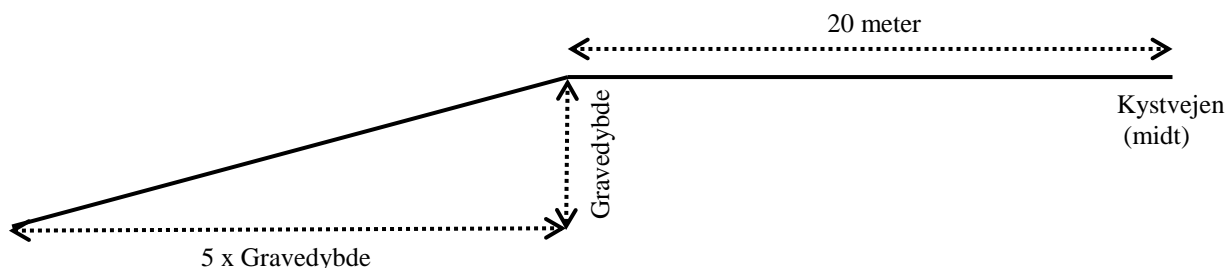
Afstandskrav og jordvolde

15. Grænsen for det område der må graves i, skal sættes af i marken efter nærmere aftale med Region Syddanmark.
16. Med mindre andet fremgår af tilladelsens øvrige vilkår må der ikke graves nærmere end 3 m mod ikke gennemgravet skel, og ikke under et skråningsanlæg på 1:2, jf. figur 1.

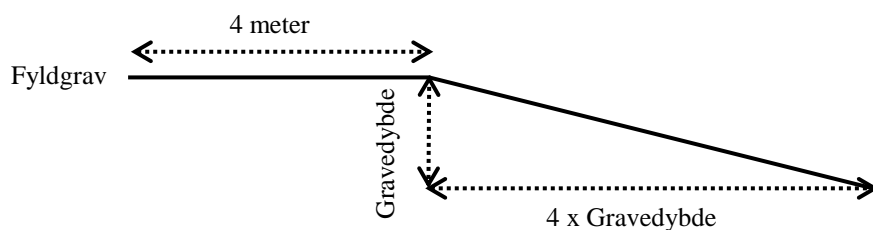
Figur 1 – Vilkår for gravning nær ikke gennemgravet skel.

17. Der må ikke graves nærmere end 20 m fra midten af Kystvejen (østskel). Skråningerne mod Kystvejen skal etableres ved afgravning, dvs. skråningerne må ikke etableres ved påfyldning. Evt. skråninger over grundvandsspejlet skal efterbehandles i overensstemmelse med vilkår 39.

Figur 2 – Vilkår for gravning nær Kystvejen.

18. Mod fyldgraven (vestskel) skal der etableres en 4 m bred zone, der tillader transport langs fyldgraven, jf. figur 3.

Figur 3 - Vilkår for gravning mod fyldgraven.

19. Tilladt gravedybde er til bunden af klægforekomsten under forudsætning af at skråningsanlæg overholdes.
20. Der kan etableres et klægdepot med et volumen på 1000 m^3 . Depotet må have en maksimal højde på 1,5 m, og skal etableres langs graveområdets sydlige skel. Den præcise placering skal inden etableringen aftales med Region Syddanmark. Regionen vurderer at etableringen af et depot til klæg ikke vil have en negativ indvirkning på arterne på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området.

Vej og trafik

21. Der må kun være én adgangsvej til klæggraven jf. bilag 1. Adgangsvejen skal være afspærret med bom eller lignende uden for åbningstiderne.
22. Evt. interne veje skal etableres, så de ikke skæmmer i landskabet, og må ikke bestå af tilførte materialer.

23. Adgang til råstofgraven skal foregå ved overkørsel til Kystvejen (kommunevej 188). En forudsætning for dette er, at der foreligger en tilladelse fra Tønder Kommune, som er vejmyndighed.
24. Adgangsvejens hældning skal være således, at der ikke ledes vand og jord fra adgangsvejen ud på offentlig vej.
25. Adgangsvejen skal renholdes efter behov.

Forureningsforebyggelse

26. Den der udnytter tilladelsen, skal drage omsorg for, at grundvandet ikke forurenes af olie-spild fra maskiner, og eventuelle brændstoftanke og for, at gravearbejderne ikke forårsager ødelæggelse eller beskadigelse af vandforsyningen i området.
27. Alt arbejde med miljøfremmede stoffer skal ske under iagttagelse af den krævede sikkerhed og i lukkede containere eller over spildbakker med videre.
28. Tankning, olieskift og lignende af grave- og læssemaskiner samt dumpere og andre selvkørende maskiner skal som udgangspunkt foregå uden for selve gravearealet. Eventuelt kan olieskift, vask med videre finde sted på et godkendt, befæstet areal. Det samme gælder så vidt muligt for service og reparation af maskinerne.
29. Sorteringsanlæg, generatorer og andre mere stationære anlæg kan tankes fra en entreprenør-tank, der medbringes ved hver tankning. Tankanlægget skal være indrettet så spild undgås, og tankning skal foregå under konstant tilsyn.
30. Køretøjer og andre maskiner skal holdes i god stand, så der ikke forekommer oliedryp.
31. Tanke, beholdere og tankanlæg med olieprodukter, benzin og lignende skal opbevares forsvarligt uden for selve gravearealet i aflåst container med spildbakke, så der ikke er risiko for forurening af jord og grundvand eller regn- og spildevandssystemer. Opsætning af olietanke skal anmeldes til kommunen.
32. Arealets udseende må ikke opfordre til uautoriseret henlæggelse af affald.
33. Der må ikke deponeres affald eller andet, der kan forurene grundvand, jord og undergrund i grusgraven.
34. Bortskaffelse af affald skal ske i henhold til Tønder Kommunes Regulativ for affald.
35. Der må ikke foretages afbrænding i klæggraven.

Vilkår for efterbehandling

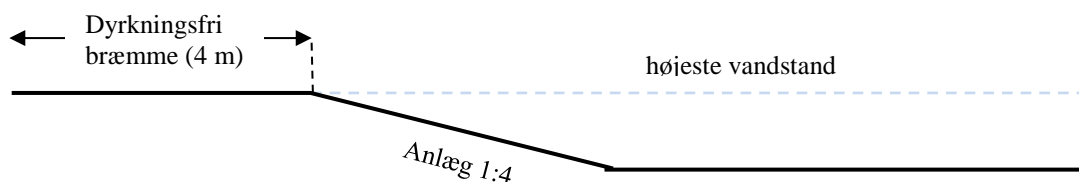
36. Efterbehandlingen skal ske efter den godkendte efterbehandlingsplan, jf. bilag 3. Alle ændringer i efterbehandlingsplanen skal godkendes af Region Syddanmark.
37. Efterbehandlingsarbejdet skal påbegyndes og gennemføres så tidligt, som det under hensyn til virksomhedens drift er praktisk muligt.
38. Der skal stilles en sikkerhed på 150.000 kr. for gennemførelsen af efterbehandlingen, jf. side 10. Region Syddanmark kan kræve sikkerhedsstillelsen forhøjet, hvis det findes nødvendigt på grund af ændringer i efterbehandlingsplanen og/eller andre forhold. Sikkerheden skal gælde til efterbehandlingen er udført og godkendt af Region Syddanmark.
39. Skråningerne over grundvandsspejlet mod Kystvejen må ikke efterlades stejlere end et anlæg på 1:5.
40. Området skal efter endt indvinding efterbehandles til naturformål og rekreative formål.
41. Der kan efterlades en sø på størstedelen af arealet under følgende vilkår:

- a. Søen skal anlægges med jævnt skrånende bund og bredder. Hældninger må ikke være stejlere end 1:6 langs det sydlige og østlige skel, jf. figur 4 nedenfor.

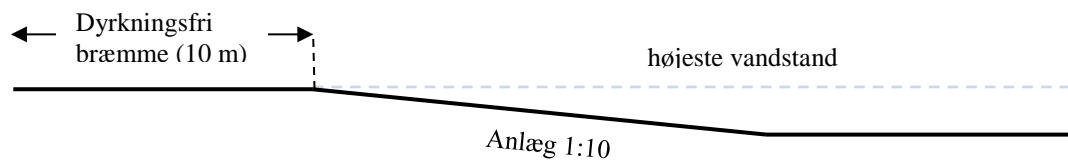
Figur 4 - Efterbehandling af brinker ved syd og østligt skel.

- b. Mod vest, hvor klægforekomsten vurderes bedst, må hældningen være 1:4, jf. figur 5 nedenfor.

Figur 5 - Efterbehandling langs det vestlige skel ud mod fyldgraven.

- c. Der skal etableres en lavvandszone på mindst 2.500 m² med en hældning på 1:10, jf. figur 6 nedenfor.

Figur 6 - Efterbehandling af lavvandszone.

- d. Mod nord skal der som udgangspunkt ske skelgennemgrav for at sikre udnyttelsen af forekomsten. Såfremt dette ikke sker, skal der efterbehandles ikke stejlere end anlæg 1:6, jf. figur 4.
 - e. Søbreddens længde skal gøres længst mulig, så den bugter sig med mange næs og vige.
 - f. I søens vindfølsomme sider kan der udlægges sten, for at undgå erosion af kanterne.
 - g. Der skal langs den sydlige og østlige bred udlægges en mindst 10 m bred dyrkningsfri bræmme omkring den efterbehandlede gravesø for at sikre vandkvaliteten i søen samt ønsket om et højt naturindhold i søen, jf. figur 4. Søen skal anlægges således at bræmmen ikke berører naboarealer. Langs det vestlige skel, ud mod fyldgraven, friholdes en fire meter bred dyrkningsfri bræmme, jf. figur 5. Bræmmen beregnes fra søens højeste vandstand. Bræmmen må fremover ikke jordbehandles, dyrkes, gødes eller sprøjtes, men skal henligge som naturareal.
 - h. Der skal efterlades en fugleø i søen. Denne kan bestå af sekundære råstoffer, som ikke kan anvendes til digereparationer, men det er indvinders ansvar at sørge for, at der er materiale nok til etablere øen. Fugleøen skal have en minimumsstørrelse på 1.500 m².
 - i. Der må ikke laves forbindelse mellem sø og vandløb eller fyldgrave, heller ikke via dræn. Der må imidlertid etableres forbindelse mellem de to fremtidige gravesøer på hhv. matr.nr. 709 og 419 i forbindelse med gennemgravning af skel. Såfremt søen på nabomatriklen har opnået § 3-beskyttelse inden skelgennemgravningen, skal indvinder sørge for at indhente dispensation til gennemgravning hos rette myndighed.
 - j. Der må ikke opsættes nogen form for hegn, bortset fra dyrehegn. Disse må ikke have en højde på over 1,2 m.
 - k. Der må ikke udsættes dyr i søen, og der må ikke fodres i eller nær søen.
42. Der må af hensyn til fuglelivet og arealets status som Natura 2000-område ikke drives jagt, med mindre det er en forudsætning for at beskytte arterne på udpegningsgrundlaget.
43. Arealet må ikke gødes, sprøjtes eller tilføres andre hjælpemidler.
44. Arealet må ikke tilplantes med træer eller buske.
45. Forinden større efterbehandlingsarbejder påbegyndes, skal Region Syddanmark underrettes herom, således at evt. tvivlsspørgsmål omkring efterbehandlingsens udførelse kan afklares.

46. Graveområdet skal umiddelbart efter gravearbejdets afslutning ryddes for alle i tilknytning til råstofindvindingen opførte bygninger, interne veje eller andet oplag, der virker skæmmende i naturen.
47. Såfremt tilladelsen inddrages i medfør af Råstoflovens § 11, indtræder efterbehandlingsforpligtigelsen omgående.
48. I tilfælde af gravning på tilgrænsende ejendomme kan Region Syddanmark på et hvilket som helst tidspunkt forlange gennemgravning og efterbehandling af skelområdet, således at hele forekomsten udnyttes, og således at der ikke står en vold tilbage mellem ejendommene.
49. Når efterbehandlingen af indvindingsområdet er godkendt af Region Syddanmark, vil de tinglyste vilkår med undtagelse af vilkår 42-44 blive aflyst og sikkerhedsstillelsen blive frigivet.

Generelle bestemmelser

Følgende gælder i øvrigt efter loven:

- Tilladelsen kan tilbagekaldes af Region Syddanmark i tilfælde af grov eller gentagen overtrædelse af vilkår, eller efter lovgivningen i øvrigt.
- Vilkårene er bindende for ejere og indehavere af andre rettigheder over ejendommen uden hensyn til, hvornår retten er stiftet og uanset om der sker tinglysning.
- Region Syddanmark kan på et senere tidspunkt fastsætte yderligere vilkår eller foretage ændringer af allerede stillede vilkår, såfremt dette måtte vise sig nødvendigt
- Findes der under indvindingen grave, gravpladser, bopladser, ruiner eller andre jordfaste fortidsminder, skal fundet straks anmeldes til Museum Sønderjylland. Indvindingen skal standses i det omfang den berører fortidsmindet.
- I tilfælde af at en virksomhed, som foretager indvinding, går konkurs eller i betalingsstandsning m.v., er såvel ejendommens ejer som den, der driver virksomheden, forpligtiget til straks at underrette Region Syddanmark.
- Tilførsel af såvel forurenede som ren jord til råstofgrave og tidligere råstofgrave er forbudt, jf. Jordforureningslovens § 52.
- Resultater af råstofboringer eller prøveboringer i jorden skal indberettes til GEUS inden tre måneder efter udførelsen. Indberetningen skal ske på særlige skemaer, jf. råstoflovens § 28, stk. 1.
- Der skal betales råstofafgift ved indvinding af naturbundne råstoffer, jf. lov nr. 1408 af 21. december 2005 om ændring af lov om afgift af affald og råstoffer.
- Tilladelsen fritager ikke indehaveren af tilladelsen for ansvar over for tredjemand efter sædvanlige naboretlige regler.
- Erstatningsansvar for eventuelle skader opstået som følge af indvindingen påhviler vedkommende, der udnytter tilladelsen, efter de almindelige erstatningsregler.

Sikkerhedsstillelse

”Det fælles digelag”, Rejsby 17, 6261 Bredebro skal før arbejdet med at indvinde klæg må påbegyndes stille en sikkerhed til sikring af efterbehandlingsarbejderne på matr. nr. 729 Østerende Ballum, Ballum på kr. 150.000 indeks 102,46 (1. kvartal 2016).

Sikkerhedsstillelsen skal fremsendes til Region Syddanmark inden indvindingen påbegyndes.

Sikkerhedsstillelsens størrelse afhænger af, at det aktuelle gravefelt ikke overstiger 1,4 ha og kan reguleres, når Region Syddanmark skønner dette nødvendigt af hensyn til ændringer i prisniveau,

graveplan, efterbehandling eller lignende.

Sikkerhedsstillelsen skal årligt indeksreguleres pr. 1. april efter Danmarks Statistiks reguleringsindeks for jordarbejder. Sikkerhedsstillelsen reguleres efter foregående års indeks for 4. kvartal.

Sikkerhedsstillelsen skal være gældende indtil efterbehandlingsarbejdet er afsluttet og godkendt af Region Syddanmark, idet sikkerhedsstillelsen først da vil kunne frigives.

Tinglysning

Vilkårene er bindende for ejere og indehavere af andre rettigheder over ejendommen uden hensyn til, hvornår retten er stiftet og uanset om der sker tinglysning. Vilkårene efter råstofloven er bindende for ejere og indehavere af andre rettigheder over ejendommen. Det gælder uanset, om der sker tinglysning. Vilkårene om efterbehandling skal efter reglerne tinglyses på ejendommene, når klagefristen er udløbet. Tinglysningen sker i medfør af Råstoflovens § 10, stk. 6 med Region Syddanmark som påtaleberettiget.

Indvinder skal efter loven betale tinglysningsgebyret. Når tinglysningen er sket, sender Regionen en regning for udlagt tinglysningsgebyr.

Tilsyn

Region Syddanmark er tilsynsmyndighed i forhold til, at vilkårene i tilladelsen overholdes. Tilsynsmyndigheden kan meddele påbud om, at et ulovligt forhold skal berigtiges inden for en nærmere fastsat frist. Tilsynsmyndigheden kan, såfremt et påbud ikke efterkommes rettidigt, umiddelbart foretage det nødvendige på ejerens eller brugerens bekostning.

Afgørelse om ikke VVM-pligt

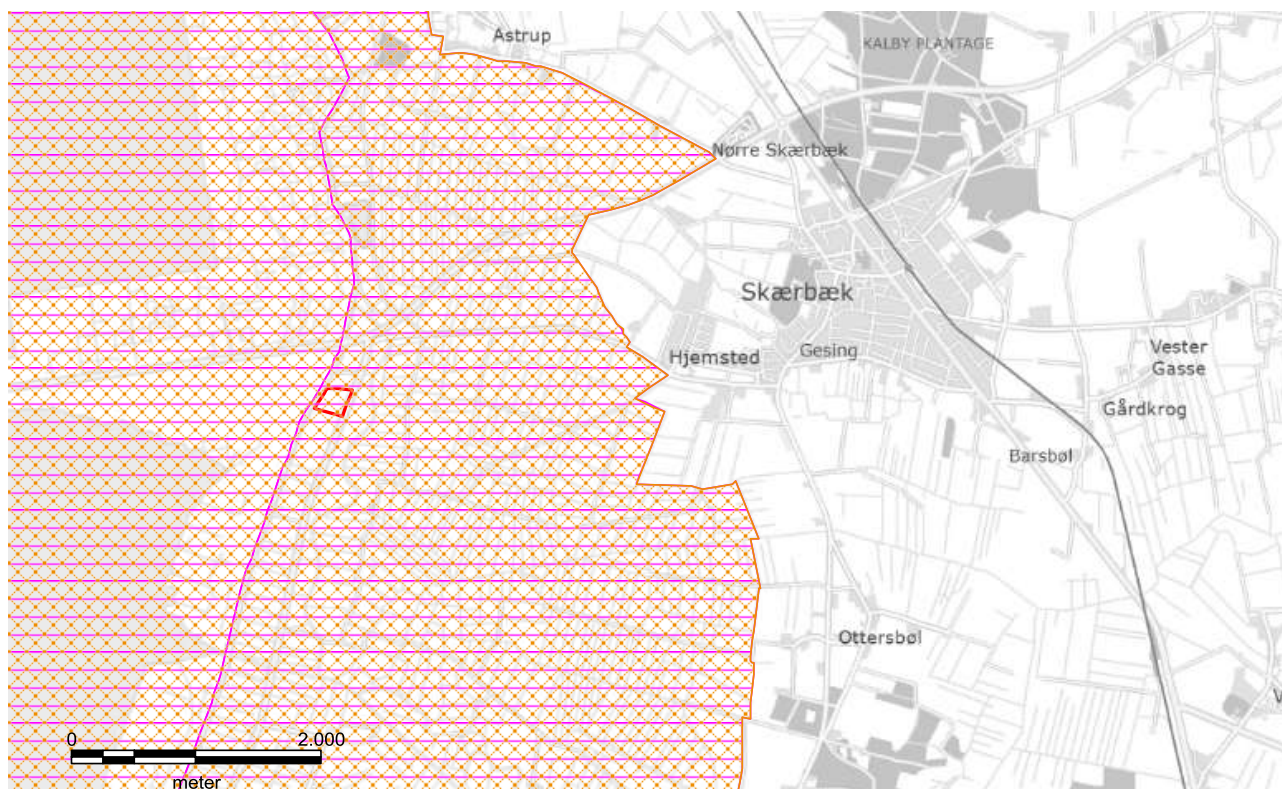
Region Syddanmark har gennemført en VVM-screening af det ansøgte, jf. § 3 i VVM-bekendtgørelsen.

Screening er en administrativ proces, hvor projektet vurderes i forhold til en række faste kriterier:

1. Anlæggets karakteristika,
2. Anlæggets placering
3. Kendetegn ved den potentielle miljøpåvirkning.

Sagens baggrund

Digelaget Bredeådalene har ansøgt om tilladelse til at indvinde klæg på et 4,3 ha stort areal beliggende på matr. nr. 729 Østerende-Ballum, Ballum ved Rømødæmningen i Tønder Kommune. Klæg er et naturligt forekommende råstof, hvis særlige egenskaber gør det særdeles velegnet til vedligeholdelse af Vadehavets diger. Der er ikke mulighed for at indvinde klæg andre steder end i marsken, og det er vigtigt at materialet kan indvindes i umiddelbart nærhed af digerne, hvor det skal bruges. Det ansøgte areal er beliggende indenfor graveområde "550-K3" udlagt i Region Syddanmarks Råstofplan 2012. Arealet er samtidigt beliggende i området "Ballum og Husum Enge og Kamper Strandenge" der har status som Fuglebeskyttelsesområde samt Ramsarområde "Vadehavet", jf. figur 6.

Figur 7 - Det ansøgte område er vist med rødt omrids. Den rød/orange skravering viser Natura 2000-området, der har status som fuglebeskyttelsesområde.

Der kan i særlige tilfælde, hvis projektet ikke vurderes at have en væsentlig indvinding på fuglebeskyttelsesområdets udpegningsgrundlag meddeles tilladelse til råstofindvinding i områder beskyttet

af Habitatdirektivet, jf. § 8, Stk. 4, pkt. 1. Regionen har i overensstemmelse med Habitatdirektivet udarbejdet en væsentlighedsvurdering, jf. bilag 5. Konklusionen på væsentlighedsvurderingen er, at projektet ikke skal igennem en konsekvensvurdering.

1. Anlæggets karakteristika

Anlæggets dimensioner

Der er ansøgt om at grave på et 4,3 ha stort areal (lilla skravering på figur 7). Der forventes en årlig indvinding på 1500 m³ klæg til vedligeholdelse af områdets diger. Ved akut digebrud vil der imidlertid være behov for at indvinde større mængder klæg. Der er krav til efterbehandlingen af graveområdet, fx til anlæg af de efterbehandlede skråninger, der medvirker til at indvindingen ikke vil være udtømmende.

Anvendelsen af naturressourcer

Der skal ikke anvendes naturressourcer i forbindelse med etableringen eller driften af klæggraven.

Affaldsproduktion

Der vil ikke blive produceret affald i forbindelse med klægindvindingen.

Figur 8 - lilla skravering viser det ansøgte areal. Orange skravering viser Kystdirektoratets eksisterende tilladelse. Rød markering viser det skel, der forventes gennemgravet.

Forurening og gener

De maskiner der vil køre på arealet, når der indvindes råstoffer, vil udlede CO₂. Det vurderes dog ikke at det vil være en øget mængde i forhold til den nuværende landsbrugsdrift på arealet.

Kumulation med andre projekter

Der er meddelt tilladelse til indvinding af klæg på naboarealet mod nord frem til 2018, jf. figur 7 ovenfor. Den samlede indvindingsmængde er lille, og den kumulative indvindingsmængde vurderes derfor som uden betydning. I råstofgravetilladelsen er der stillet vilkår om gennemgravning af skel, således at råstofressourcen kan udnyttes bedst muligt, og for at sikre at landskabet efter endt indvinding fremstår harmonisk og sammenhængende. Det vurderes at den almindelige drift ikke vil medføre væsentlig forøgelse af trafikken i området.

Risikoen for uheld

Ikke relevant

2. Anlæggets placering

Nuværende arealanvendelse

Området er et kulturlandskab og udnyttes hovedsageligt til landbrugsformål. Der er en række natur- og miljøinteresser. Det ansøgte område er både placeret i området ”Ballum og Husum Enge og Kamper Strandenge” der har status som Fuglebeskyttelsesområde samt Ramsarområde ”Vadehavet”. Regionen må ikke meddele tilladelse til indvinding af klæg, hvis det medfører en forringelse af områdets naturtyper eller forstyrrelser, der har væsentlig betydning for Vadehavets fugleliv.

Naturressourcernes relative rigdom, kvalitet og regenereringskapacitet i området

Klægggravningen vil ske på et areal, der i dag anvendes til landbrug. Indvindingen af klæg vil gradvist ændre landskabet bag ved diget. I dette tilfælde vil der efterlades en sø på størstedelen af det efterbehandlede areal, jf. bilag 3. Søen vil have en dybde på 3 – 4 m. Søen vil blive indrettet således at den i udvalgte bredområder tilgodeser vadefuglene.

Det naturlige miljøes bæreevne

Vedligeholdelse af Vadehavets diger er nødvendigt af samfundsmæssige hensyn, og der findes i øjeblikket ikke noget godt alternativ til klægindvinding. Det er vigtigt at understrege at efterbehandlingen af klægggravene kan give mulighed for at forbedre naturtyperne i området og forholdene for fuglelivet. Klægggravningen skal derfor planlægges, så der under hensyn til anlægsarbejdet med vedligeholdelse af diget bliver taget hensyn til naturen og fuglelivet.

Hovedparten af klægen skal indvindes under grundvandsspejlet. Tønder Kommune har vurderet at indvindingen af klæg under grundvandsspejlet ikke kræver en tilladelse efter Vandforsyningsloven til grundvandssænkning.

For at udnytte klægforekomsten og for at sikre en mere sammenhængende efterbehandling har Region Syddanmark stillet vilkår om gennemgravning af skel mod nord, hvor Kystdirektoratet ejer arealet og har en tilladelse til indvinding af klæg gældende frem til 2018. Imellem de to matrikler er en afvandingsgrøft, der afvander de to marker. Såfremt skellet gennemgraves vil denne grønne fjer-

nes. Tønder Kommune har meddelt Regionen at en fjernelse af denne skelgrøft ikke kræver tilladelse/dispensation.

Vilkår for råstofindvindingen

Regionen har stillet følgende vilkår i gravetilladelsen

1. Den almindelige drift i råstofgraven ikke må foregå indenfor perioden 15. maj – 15. august for at tilgodese de arter, der bygger rede og finder føde på markerne.
2. For at tilgodese de arter, der vil drage fordel af en sø, er der i råstofgravetilladelsen stillet vilkår om at dele af søen indrettes som lavvandszone.
3. Der er stillet vilkår om at der skal efterlades en ø til de redebyggende fugle i fred for evt. rovdyr.
4. Såfremt der under indvindingen stødes på sekundære materialer, der ikke er egnede til digereparationer, vil disse kunne anvendes til at bygge fugleøen.

3. Kendetegn ved den potentielle miljøpåvirkning

Påvirkningens omfang – geografisk område og omfanget af personer, der berøres

De omkringliggende arealer anvendes til landbrug, og der er ingen naboer i umiddelbar nærhed af det ansøgte område. Mod vest findes Ballum Sluse, mod nord Rømøvej og mod øst Kystvejen.

Det er rationelt at placere klæggravningen umiddelbart bag ved digerne. Klægen vil blive gravet op, og transporteret med lastbiler til de steder, hvor den skal bruges. Det vil derfor være nødvendigt at inddrage den lokale kommunevej, Kystvejen, til transporten. Tønder Kommune er vejmyndighed og skal derfor meddele en midlertidig overkørselstilladelse fra det ansøgte område til Kystvejen. Regionen har ingen kompetence til at stille vilkår, der regulerer forhold uden for graveområdet. Anlægsarbejdet vil kunne placeres uden for de perioder af året, hvor der vil være den største trafikale belastning, og dermed minimeres evt. trafikale gener. Derudover er den ansøgte gravemængde forholdsvis beskeden. Der kan dog ved akut digebrud midlertidigt være tale om en væsentlig øget trafikmængde.

Vilkår for råstofindvindingen

1. De vilkår som Tønder Kommune stiller i en evt. overkørselstilladelse, og som vedrører forhold inde i råstofgraven vil blive indarbejdet i en gravetilladelse.
2. Der vil evt. kunne stilles vilkår om at den almindelige drift ikke må finde sted i bestemte perioder af året, hvor trafikbelastningen på Kystvejen er stor. Det vurderes endvidere at den periode, hvor der ikke må graves pga. redebyggende fugle også er passende i forhold til trafikken.

Påvirkningens grænseoverskridende karakter

Klægindvindingen vurderes ikke have en grænseoverskridende karakter.

Påvirkningsgrad og -kompleksitet

Klægindvindingen vurderes ikke at være kompleks. Graden af påvirkning er uddybende beskrevet i den vedlagte væsentlighedsvurdering.

Påvirkningens sandsynlighed

Det efterbehandlede areal vil være markant anderledes end det nuværende landbrugsareal, da der efterbehandles til sø. Regionen vurderer, at den nye arealanvendelse vil have en større værdi i forhold til områdets Natura 2000-status.

Påvirkningens varighed, hyppighed og reversibilitet

Råstofindvinding er en irreversibel proces. Det klæg der indvindes vil ikke gendannes, og landskabet vil efter indvindingens afslutning se væsentligt anderledes ud. I det konkrete tilfælde vil der blive dannet en ny type natur, med sø på størstedelen af arealet, hvor der i dag er landbrugsdrift.

Påvirkningens varighed, hyppighed og reversibilitet vurderes som ikke væsentlig i og med, at der ved indvindingens afslutning vil være skabt en ny og mere varieret natur, der tilgodeser fuglelivet i området.

Samlet vurdering

Det vurderes samlet, at en tilladelse til det ansøgte ikke kræver udarbejdelse af en VVM-redegørelse (Vurdering af Virkninger på Miljøet), da den ansøgte råstofindvinding ikke vurderes at give anledning til væsentlige ændringer af miljøpåvirkningen.

Ansøgningsprocessen

Ansøgning – udtalelser og tilladelser

Ansøgningsmaterialet har i perioden 25. februar 2015 til 24. april 2015 været sendt i høring til følgende:

- Ejere af naboarealer
- Tønder Kommune
- Naturstyrelsen, Vadehavet
- Lodsejer Orla Simonsen
- Museum Sønderjylland
- Digelaget Bredeådal
- Kystdirektoratet

Det påhviler ansøger at indhente de fornødne ledningsoplysninger og samtidig kontakte lednings-ejerne.

Der er indkommet følgende høringssvar:

Kystdirektoratets høringssvar af 12. april 2015

Kystdirektoratet har ingen bemærkninger til den pågældende ansøgning om tilladelse til klæggravning.

Museum Sønderjyllands høringssvar af 2. marts 2015

Museum Sønderjylland - Arkæologi Haderslev har modtaget høringsmateriale vedrørende ovennævnte projekt og har foretaget arkivalsk kontrol og arkæologisk vurdering af området.

Projektområdet ligger i marsken og udgør i alt ca. 4,3 ha. Der er ikke registreret fortidsminder på eller nær det aktuelle område.

På den baggrund vurderer Museet, at der ikke er risiko for at støde på væsentlige jordfaste fortidsminder under anlægsarbejde, og mener, at en arkæologisk forundersøgelse ikke er nødvendig.

Bygherre skal dog være opmærksom på, at hvis der under jordarbejdet alligevel påtræffes jordfaste fortidsminder eller andre kulturhistoriske anlæg, skal anlægsarbejdet (jf. museumslovens § 27, lov nr. 473 af 7. juli 2001) omgående indstilles i det omfang, det berører fortidsmindet, og Museum Sønderjylland - Arkæologi Haderslev adviseres.

Det kan endvidere oplyses, at bygherre i givet fald ikke skal udrede udgifterne til en eventuel arkæologisk undersøgelse.

Naturstyrelsens høringssvar af 24. april 2015

Naturstyrelsen Vadehavet ejer og administrerer en række ældre klæggrave langs Vadehavets fastlandskyst samt på Mandø. Herudover foretager Naturstyrelsen, Vadehavet overvågning af ynglefugle i de fleste øvrige klæggrave i Vadehavet og er godt bekendt med naturindholdet i de fleste af gravene.

Naturstyrelsen ønsker med nærværende høringsvar at bidrage med anbefalinger til indvindingstil-ladelsen med henblik på at udgravningen designes på en sådan måde at klæggraven efterfølgende kan udvikle sig til størst mulig glæde for fuglelivet.

Flere af klæggravene bag digerne udgør i dag vigtige raste- og fourageringsområder for mange vandfugle. Værdien af klæggraven er meget afhængig af hvordan området er udgravet. Dybe søer med stejle skrænter har ringe naturindhold og er stort set værdiløse for fuglelivet, mens klæggrave med flad graveprofil er idéelle for langt de fleste svømmeænder og vadefugle – herunder bl.a. sangsvane, hjejle og brushøne på udpegningsgrundlaget til EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 86.

Klæggraven nord for Sneum Sluse er nok det bedste eksempel på et indvindingsområde som efterfølgende har udviklet sig til stor værdi for tusindvis af yngle- og rastefugle - netop fordi udgravningen blev foretaget efter såkaldt "fuglevenligt" design.

En meget flad graveprofil - mindst 1:30 og gerne mere - skaber store bredzoner med lavt vand hvor svømmeænder og vadefugle kan finde føde. En vanddybde på 10-50 cm i så bredt et bælte som muligt er ideelt. Øer i klæggraven med dybt vand omkring skaber endvidere gode ynglepladser for kolonirugende fugle.

Nærmere detaljer om graveprofil og fuglevenligt design af klæggraven ved Sneum bør kunne fremkaffes ved henvendelse til Esbjerg Kommune eller Darum-Tjæreborg Digelag.

Ulemperne ved krav om en flad graveprofil på 1:30 eller mere, er naturligvis at den mængde klæg som kan indvindes på det pågældende areal reduceres. I betragtning af størrelsen på det ansøgte indvindingsområde – 43.000 m² og en forventet årlig indvinding på blot 1.500 m³, burde et krav om graveprofil på 1:30 samt anlæg af en mindre fugleø være mulig uden at reducere den opgravede mængde til lidt og ingenting.

I det ansøgte indvindingsområde vil der ved en gravedybde på indtil 3 meter og en graveprofil på 1:30 som minimum kunne indvindes ca. 25.000 m³.

Til beregning af den ovenfor anførte mængde er anvendt formlen for rumfang af en keglestub med en radius R på 90 meter, en radius r på 5 meter og en højde på 3 meter. Volumen af en sådan keglestub giver 26.939 m³. Hvis der stilles krav om anlæg af en fugleø i midten af søen bliver volumen af graven naturligvis mindre, men dette kan til en vis grad opvejes af den ekstra mængde klæg som kan indvindes i kanterne af matriklen.

Er der behov for at udgrave større mængder anbefales at undersøge om nogle af naboarealer evt. kunne inddrages til samme formål.

Regionens bemærkninger til Naturstyrelsens hørings svar af 24. april 2015

Regionen skal på den ene side lægge vægt på råstofressourcernes omfang og kvalitet og en af sikring råstofressourcernes udnyttelse samt tage erhvervsmæssige hensyn, jf. råstoflovens § 3. På den anden side skal der lægges vægt på miljøbeskyttelse og vandforsyningsinteresser, beskyttelse af arkæologiske og geologiske interesser, naturbeskyttelse, herunder bevarelse af landskabelige værdier, videnskabelige interesser mv. Klæg er et samfundsmæssigt vigtigt råstof til reparation og vedligeholdelse af diger, og det er vigtigt at materialet kan indvindes i umiddelbar nærhed af stedet, hvor det skal anvendes. Derfor vægter udnyttelsen af råstofressourcen meget højt i dette tilfælde. Men i og med at det ansøgte areal er beliggende indenfor det udpegede Fuglebeskyttelsesområde ”Ballum og Husum Enge og Kamper Strandenge” samt Ramsarområde ”Vadehavet”, vægter naturbeskyttelse også meget højt. Der må som udgangspunkt ikke ske en forringelse af det ansøgte område naturtilstand. Derfor stiller Regionen vilkår i gravetilladelsen om at der skal etableres enkelte områder med lavvandszone af hensyn til vadefuglene. Det vil primært være i den østlige del af graveområdet, mod nord vil man i fremtiden kunne forvente at der indvindes klæg, da Kystdirektoratet har en tilladelse til indvinding, og derfor vil der blive stillet vilkår om skelgennemgravning, hvorfor det ikke vil være ønskeligt at efterlade for store lavvandsområder, da disse med tiden vil blive fjernet. Såfremt der under indvindingen stødes på større forekomster af sand, som ikke kan bruges til digereparationer, vil der blive stillet krav i gravetilladelsen om, at disse forekomster skal efterlades som øer i gravesøen.

Foranstaltninger til sikring af dette vil være:

- Gennemgravning af skel

- Varieret udformning af søen m.h.t. dybde, omkreds, øer og lavvandede partier. Med inspiration fra Sneum Digesø, der har efterbehandlede brinker med anlæg mellem 1:6 og 1:8, har regionen foreslået en model for efterbehandlingen som vist på bilag 3. Her forsøges at sikre sammenhæng med efterbehandlingen på den tilgrænsende matrikel mod nord, hvor Kystdirektoratet har en indvindingstilladelse.
- Søer, der opstår som følge af råstofindvinding, skal henligge i naturtilstand, og må ikke anvendes til udsætning af fisk eller intensive fritidsformål, medmindre der meddeles særlig tilladelse efter anden lovgivning.
- Søer skal efterbehandles med skrå brinker, der sikrer mod udskridning ved færdsel i området.
- Anlæg af øer til sikring af fuglenes reder.
- Der må ikke anvendes pesticider og andre hjælpemidler på det efterbehandlede areal.
- Der må ikke gødes eller jordforbedres på det efterbehandlede areal.
- Arealerne må ikke omlægges.
- Græssende dyr må ikke tilskudsfores på arealerne.
- Der må ikke foretages beplantning.

Tønder Kommunes hørings svar af 23. april 2015

Tønder Kommune lægger til grund, at der som udgangspunkt reetableres til naturformål, jf. tillæg 22 til Regionplan 1997-2008. Høringsbrevet beskriver ikke nærmere, hvordan gravearbejdet foregår, hvilke perioder på året der ønskes gravet, eller hvordan det tiltænkte naturformål efterfølgende skal opnås.

Der bør lægges vægt på at sikre gode tilstande for fuglelivet undervejs samt efter ophør af klæggravningen, og derfor opfordrer Miljø & Natur i Tønder Kommune til, at tilladelsen til råstofindvinding vil stille krav til at følgende inkluderes:

- a) En graveplan, der tager højde for efterbehandlingssigtet*
- b) En fastlæggelse af graveperioden, der tilgodeser fuglenes ynglesæson*
- c) En præcisering af efterbehandlingssigtet naturformål, og hvordan det opnås*

Ad 1) Graveplanen, der bl.a. beskriver hvor, hvordan, hvornår og hvor dybt der skal graves klæg, bør inkludere en beskrivelse af hvordan man vil reetablere arealet efterfølgende. Da arealet skal bruges til naturformål med en sø, bør graveplanen så vidt muligt tage højde for at der efterfølgende kan reetableres med gode betingelser for fuglelivet efterfølgende. Det kan f.eks. være ved at de nordlige og østlige brinker graves med lav hældning, mens de sydlige og vestlige brinker kan graves mere stejlt (se mere i ad 3)). Da klæg er et meget stift materiale, er det ikke nemt efterfølgende at "modellere" med. Hvis der udelukkende findes klæg i matriklens jordlag, bør man i graveplanen tage højde for at der langs de nordlige og østlige dele af arealet ikke kan indvindes det fulde potentiale af klæg, da noget skal blive tilbage og forme brinkernes hældning. Hvis der til gengæld findes f.eks. sand i jordlagene, kan dette bruges til, efter klægudvindingen, at opbygge brinker med lav hældning.

Ad 2) Perioden hvor der i løbet af året graves klæg, ønskes fastlagt. Af hensyn til fuglelivet vil det være hensigtsmæssigt at minimere klæggravningen i perioden 15. maj – 1. august, hvor fuglene har yngletid, og kan finde på at lægge deres reder i marken. Der kunne differentieres mellem en lang periode hvor der foregår den sædvanlige indvinding til lager af klæg, og en kort periode hvor hensynet til fuglenes yngleperiode medfører, at klæggravning kun sker til akut brug. Da arealet ligger i

internationale naturbeskyttelsesområder, må man tage særligt hensyn til de fugle der er på udpegningsgrundlaget for området.

Ad 3) Flade brinker (anlæg 7, 10 eller større) er af væsentlig betydning for fourageringsmulighederne for fuglene, idet brinker med en lav hældning skaber mulighed for vækst af fødeplanter. Det er på de solbeskinnede nordlige og østlige sider af søen at det er vigtigt at skabe lave brinker, da solen her rammer rigtigst for at skabe god plantevækst. De mere skyggefulde sydlige og vestlige sider af søen kan med fordel graves stejlere, og klægen udnyttes mere. Dog bør der indgå en overvejelse af sikkerhedsmæssige aspekter mht. meget stejle brinker. Kan der evt. anlægges en ø midt i søen, vil dette skabe gode ynglebetingelser for fuglene, da ræven og andre landlevende rovdyr ikke kan komme til rederne på øen.

Regionen kunne overveje muligheden for at udarbejde en samlet reetableringsplan for arealerne syd for Brohovedet, så der kan ske en bedre udnyttelse af råstofforekomster, samtidig med at der etableres større sammenhængende søområder.

Bidrag til Natura-2000 screening

Matriklen ligger i Fuglebeskyttelsesområde 'Ballum og Husum Enge og Kamper Strandenge' samt Ramsar område 'Vadehavet'. På udpegningsgrundlaget for Fuglebeskyttelsesområdet er Sangsvane, Kortnæbbet gås, Bramgås, Hedehøg, Engsnarre, Brushane, Mosehornugle og Sydlig blåhals. De fleste af disse arter vil drage fordel af en sø i stedet for en mark, betinget at søen etableres rigtigt. Dog er arterne Hedehøg, Kortnæbbet gås og Engsnarre knyttet til marker ved, at de bygger rede i marker eller finder føde der. For at disse arter ikke skal lide skade, vil det være hensigtsmæssigt så vidt muligt at lade gravningen af klæg foregå udenfor perioden 15. maj -15. august.

Regionens bemærkninger bemærkninger til Tønder Kommunes høringssvar af 23. april 2015

- a) En graveplan, der tager højde for efterbehandlingssigtet
Kommunen vil blive hørt ved fastsættelse af vilkår om efterbehandling, jf. råstofflovens § 10a. Herefter vil ansøger blive bedt om at udarbejde en endelig grave- og efterbehandlingsplan, der tager højde for de vilkår, der stilles i tilladelsen.
- b) En fastlæggelse af graveperioden, der tilgodeser fuglenes ynglesæson
Der vil blive stillet vilkår om, at den almindelige drift ikke må foregå i den periode fra 15. maj til 15. august, som Tønder Kommune beskriver. Dog vil der i tilladelsen være mulighed for at indvinde klæg hele året i tilfælde af akut digebrud.
- c) En præcisering af efterbehandlingssigtet naturformål, og hvordan det opnås
Regionen har i VVM-screeningen beskrevet, hvordan efterbehandlingen af råstofgraven vil medvirke til, at området som helhed vil få mere varierede yngle- og rastemuligheder for fuglelivet.

Tønder Kommunes bemærkninger til ansøgning om tilladelse til indvinding af klæg under grundvandsspejlet af 18. juni 2015

Vedrørende matr.nr. 729 Østerende-Ballum, Ballum, Tønder Kommune

Tønder Kommune har den 10. juni 2015 modtaget en ansøgning om tilladelse til at sænke grundvandet i forbindelse med indvinding af klæg på ovenstående areal fra Region Syd, Miljø og Råstoffer. Ansøgningen er rettet mod Vandforsyningslovens § 26.

Tønder Kommune mener ikke, at det ansøgte er omfattet af Vandforsyningslovens § 26, da der ikke er tale om hverken bortledning af grundvand eller sænkning af grundvandsstanden.

Baggrund for vurderingen:

Vores vurdering er begrundet ud fra supplerende oplysninger til det ansøgte, som beskriver: "Der vil i dette tilfælde blive gravet klæg 2-3 meter under grundvandsspejlet med gravemaskine. Materialerne skal ikke vaskes, og der vil ikke blive ledt vand væk fra matriklen."

Vi vurderer, at der ved udgravning af klæget vil ske en uvæsentlig grundvandsænkning da det tilstrømmende grundvand kun skal erstatte det klæg inklusiv fastholdt porevand, der bliver bortgravet under grundvandsspejlet. Den erstattende volumen vil blive udlignet over et stort areal, og der vil efter vores vurdering ikke vil være en målbar ændring af grundvandstanden.

Gravningen er, og vil ikke være i konflikt med Tønder Kommunes eksisterende og kommende indsatsplaner for grundvandsbeskyttelse.

Besigtigelse af det ansøgte areal den 3. juni 2015

Region Syddanmark har foretaget en besigtigelse af det ansøgte areal den 3. juni 2015. Til mødet var ansøger Tonny Lønne og digelagets konsulent Knud Johansson samt Jens A. Underbjerg fra Region Syddanmark. Området fremstår i dag som et landbrugsareal med græs. Ved tilsynet blev der ikke observeret nogen fugle på eller omkring arealet. Arealet er beliggende umiddelbart vest for Kystvejen, som der ønskes overkørselstilladelse til i forbindelse med transporten af klæg fra området, jf. billedet nedenfor. Ved mødet blev der talt om den mulige efterbehandling af området. Det forventes at stort set alt materiale på området vil kunne indvindes og bruges til digereparationer, hvorfor der ikke umiddelbart vil blive sekundært materiale til overs til efterbehandlingen. Det blev aftalt, at såfremt der stødtes på større sandforekomster, vil disse skulle efterlades som fugleøer. Ansøger bekræfter at det ikke vil være et problem at den almindelige drift ikke foregår inden for fuglenes yngleperiode fra 15. maj til 15. august. Driften vil et almindeligt år foregå i marts og april. Ansøger er orienteret om, at der skal ansøges om tilladelse til overkørsel til Kystvejen. Ønsker ansøger at adgangen skal ske af vejen mod nord, så skal Kystdirektoratet tillade at der etableres en intern kørevej over deres jord. Tønder Kommune er myndighed inden for vandforsyningsområdet, men Region Syddanmark ansøger på vegne af Digelaget, som følge af samordningspligten. Det blev aftalt at Region Syddanmark undersøger hvor stor en dyrkningsfri bræmme omkring søen der blive krævet. Denne må ikke påvirke naboarealer.

Partshøring

Region Syddanmark har foretaget partshøring i medfør af Forvaltningslovens § 19, stk. 1 hos ejere af ejendommene omkring råstofgraven. Formålet med høringen er at regionen træffer den endelige afgørelse på et fuldt oplyst grundlag. Høringen forløb i perioden 29. marts 2016 til 26. april 2016. Der er ikke indkommet høringssvar.

Høring af Tønder Kommune vedr. fastsættelse af efterbehandlingsvilkår

Region Syddanmarks udkast til tilladelsen har været i høring hos Tønder Kommune omkring fastsættelse af vilkår om efterbehandling i perioden 29. marts 2016 til 26. april 2016 i medfør af Råstoflovens § 10a. Der er ikke indkommet høringssvar.

Klagevejledning

Region Syddanmarks afgørelse efter råstofloven og planloven (for så vidt angår retlige spørgsmål) kan påklages til Natur og Miljøklagenævnet. Klageberettigede er adressaten for afgørelsen, en offentlig myndighed, enhver der i øvrigt har en væsentlig individuel interesse i afgørelsen, Danmarks Naturfredningsforening og lokale foreninger og organisationer, der har en væsentlig interesse i afgørelsen.

Hvis I ønsker at klage over denne afgørelse til Natur og Miljøklagenævnet skal der klages via Klageportalen, som I finder et link til på forsiden af www.nmkn.dk. Klagen sendes gennem Klageportalen til regionen, da vi har truffet afgørelsen. En klage er indgivet, når den er tilgængelig for myndigheden i Klageportalen. En klage koster kr. 500. Gebyret betales med betalingskort i Klageportalen. Gebyret tilbagebetales, hvis klager får helt eller delvis medhold i klagen.

En evt. klage skal være tilgængelig i klageportalen senest den 21. juni 2016 kl. 23.59. Ansøger får besked, hvis der klages over afgørelsen.

Tilladelsen må ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet.

Klage i henhold til råstofloven har opsættende virkning, medmindre klagemyndigheden bestemmer andet.

Hvis afgørelsen ønskes indbragt for domstolene, skal dette ske inden 6 måneder fra modtagelsen af dette brev.

Yderligere oplysninger kan fås ved henvendelse til Region Syddanmark, Miljø & Råstoffer, miljøe-raastoffer@rsyd.dk gerne med henvisning til sagsnr. og titlen på tilladelsen.

Med venlig hilsen

Jens T. Vejrup
Geolog

Kopi til:

Det fælles digelag v. Tonny Lønne, Rejsby 17, 6261 Bredebro, loenne@mail.tele.dk

Orla Simonsen, Stampemøllevej 13, 6280 Højer, orlasimonsen@bbsyd.dk

Kystdirektoratet, reception@kyst.dk

Tønder Kommune, teknisk@toender.dk

Museum Sønderjylland, planer@museum-sonderjylland.dk

Kulturstyrelsen, post@kulturstyrelsen.dk

Naturstyrelsen, nst@nst.dk

Naturstyrelsen Vadehavet, vad@nst.dk

Dansk Botanisk Forening, dbotf@mail.tele.dk

Danmarks Naturfredningsforening, dn@dn.dk

Dansk Ornitologisk Forening, natur@dof.dk

Dansk Ornitologisk Forening Sydvestjylland, pesus@esenet.dk

Friluftsrådet, fr@friluftsradet.dk

Friluftsrådet Kreds Sydvestjylland, sydvestjylland@friluftsradet.dk

SKAT, skat@myndighed.dk

Bilag

- 1. Oversigtskort**
- 2. Graveplan**
- 3. Efterbehandlingsplan**
- 4. Væsentlighedsvurdering**

BILAG

Bilag 1 – Kortbilag

Figur 9 – Oversigtskort. Rød streg markerer graveområdet. Gul stjerne markerer adgangen til klæggraven.

Bilag 2 – Graveplan

Etaper

Området ønskes afgravet i tre lige store etaper á ca. 1,4 ha. Den eksisterende vejadgang/overkørsel til arealet er etableret i det sydøstlige hjørne. Overkørselen til Kystvejen udbygges som adgangsvej til graveområdet, idet vejen anlægges langs det sydlige skel. 1. etape langs fyldgraven ved diget færdiggøres/efterbehandles inden etape 2 påbegyndes.

Efter afslutningen af 3. etape, vil der ske gennemgravning af skel mod nord for at udnytte den resterende råstofforekomst. Dette arbejde vil blive koordineret med udvinder på naboarealet, alt efter fremdrift på dette areal.

Gravedybde

Klægdybden på arealet varierer fra ca. 2,5 m ved fyldgraven til ca. 1,0 m ved Kystvejen.

Graveperiode

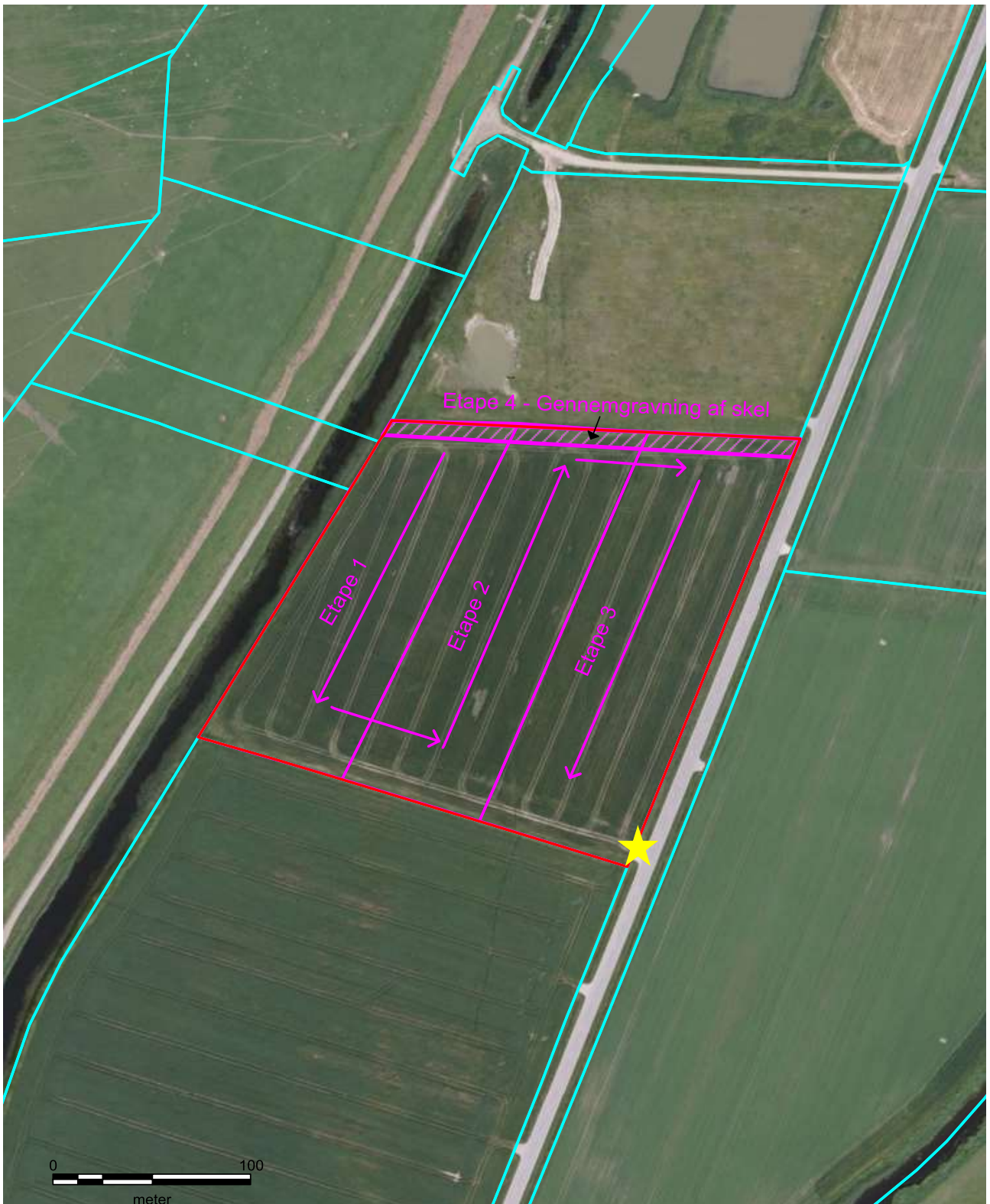
Graveperioden lægges uden for fuglenes ynglesæson. Den almindelige drift skal således foregå uden for perioden fra 15. maj til 1. august. Ved akut digebrud vil der dog kunne graves året rundt.

Afstandskrav

Langs syd- og vestskel friholdes en bredde på 4 m (kørevej) således, at man kan færdes langs søen. Pga. tinglyst byggelinje må der ikke graves nærmere end 20 m fra vejmidten af Kystvejen.

Klægdepot

For at minimere antal afgravninger i søen, ønskes der mulighed for at etablere et klægdepot på ca. 1.000 m³ langs kørevejen ved sydskellet. Depotet skal anvendes til småreparationer og udlægges i en max. højde på 1,5 m, efter nærmere aftale med Region Syddanmark. Depotet tilsås med græs.

Figur 10 - Graveplan. Lilla streg markerer de enkelte graveetaper. Gul stjerne markerer adgangen til råstofgraven.

Bilag 3 – Efterbehandlingsplan

Området vil efter afgravningen henligge som en sø. Søen vil blive udformet, så den tilgodeser to hovedformål; en passende udnyttelse af den stedlige ressource, og et godt levested for planter og dyr.

Skråningsanlæg

Mod vest: fra kørevejen anlægges skråningen med anlæg 1:4 til bunden af søen.

Mod syd: fra kørevejen anlægges skråningen med anlæg 1:6 ud mod og i søen på en strækning af 12 m. Herefter anlæg 1:4 til bunden af søen.

Mod nord: 3 m fra skel graves med anlæg 1:4 mod søen (skal gennemgraves senere, jf. graveplanen ovenfor). Såfremt der ikke sker gennemgravning af skel, skal der efterbehandles til anlæg 1:6

Mod øst: Fra en afstand på 20 m til Kystvejens midte graves med anlæg 1:6 til bunden af søen.

Lavvandszone

I søens nordøstlige hjørne etableres et lavvandsområde på mindst 0,5 ha. med anlæg 1:10.

Fugleø

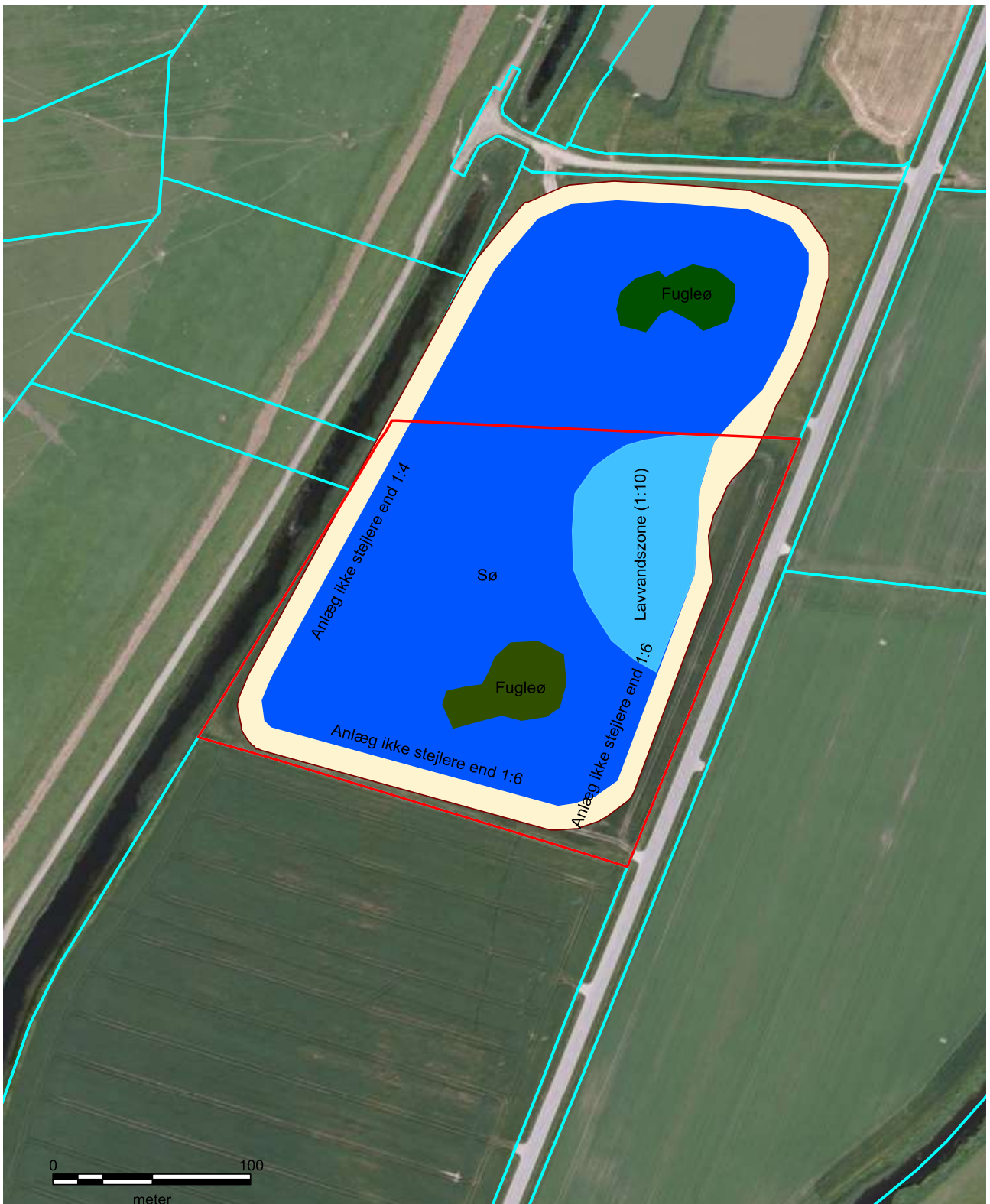
I søens sydøstlige hjørne etableres en fugleø på ca. 1.500 m². Øen etableres evt. ved opfyldning med sekundære materialer, der ikke kan anvendes til digereparationer.

Erosion

For at modvirke erosion, kan der kantsikres, f.eks. ved at udlægge sten i søens vindfølsomme sider.

Gennemgravning af skel

I forbindelse med afslutning af indvindingen, vil der ske gennemgravning af skel mod nord. Gennemgravningen aftales med ejeren af det nordlige areal, samt tilsynsmyndigheden. På længere sigt kan gennemgravning af skel mod syd komme på tale, da arealet er udlagt som regionalt graveområde, jf. råstofplanen for Region Syddanmark.

Figur 11 - Efterbehandlingsplan. En forudsætning for efterbehandlingen er skelgennemgravning efter aftale med ejerne af matriklerne.

Bilag 4 – Kopi af væsentlighedsvurdering

SEPTEMBER 2015
REGION SYDDANMARK

KLÆGGRAVNING VED BALLUM ENGE

NATURA 2000-VÆSENTLIGHEDSVURDERING

cowi

ADRESSE COWI A/S
Visionsvej 53
8000 Aalborg

TELF +45 56 40 00 00
FAX +45 56 40 99 99
WWW cowi.dk

SEPTEMBER 2015
REGION SYDDANMARK

KLÆGGRAVNING VED BALLUM ENGE

NATURA 2000-VÆSENTLIGHEDSVURDERING

PROJEKTNR. A073095-001
DOCUMENTNR. 1
VERSION 1
UDGIVELSES DATO Sept. 2015
UDARBEJDET MSV1, SBJ
KONTROLLERET UKJ
ODDREJDET SBJ

INDHOLD

1	Baggrund	7
1.1	Klægingvinding	7
1.2	Eksisterende forhold	8
1.3	Natura 2000 og habitatbekendtgørelsen	8
2	Klægingvinding og efterbehandling	11
3	Natura 2000-område N89 – Vadehavet	12
3.1	Fuglebeskyttelsesområde F67 – Ballum Enge, Husum Enge og Kamper Strandenge	12
3.2	Fuglebeskyttelsesområde F57 – Vadehavet	19
3.3	Natura 2000-planen for N89	19
4	Væsentlighedsvurdering	20
4.1	Vurdering af påvirkning på Natura 2000-området	20
5	Referencer	22

1 Baggrund

1.1 Klægindvinding

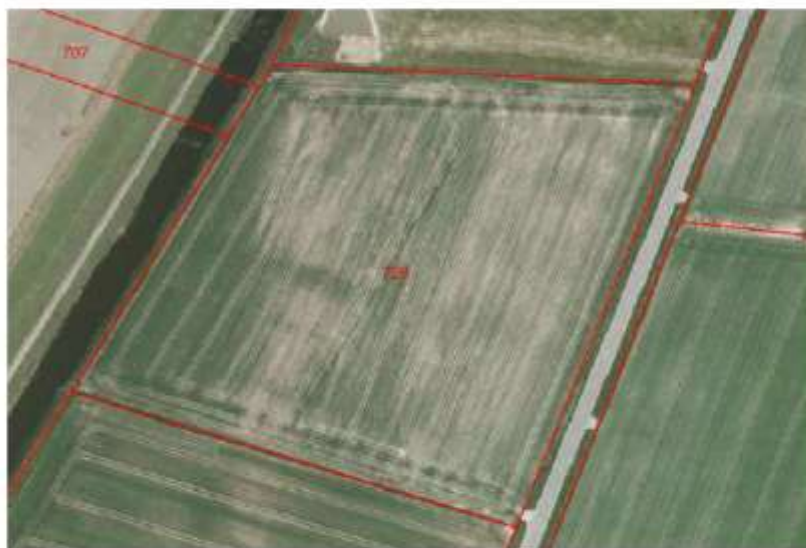
Digelaget Bredeådalens ønsker at påbegynde klægindvinding ved Ballum Enge. Klægindvindingen vil finde sted på matrikel nummer 729 Østerende-Ballum, Ballum (se nedenstående Figur 1-1).

Figur 1-1 Matrikel nummer 729 Østerende-Ballum, Ballum, hvor klægindvindingen søges tilladt.

1.2 Eksisterende forhold

Projektområdet fremstår på nuværende tidspunkt som agerjord i omdrift og udgøres af matrikel 729 Østerende-Ballum, Ballum (Miljøportalen, 2015). Området har et areal på ca. 4,32 ha (Miljøportalen, 2015):

Figur 1-2 Projektområdet – matrikel 729 (ortofoto (Miljøportalen, 2015)).

Matriklen nord for projektområdet ejes af Kystdirektoratet, som har påbegyndt klæggravningen på grundlag af en indvindingstilladelse, der gælder frem til 2018. Region Syddanmark forventer, at tilladelsen søges forlænget, såfremt indvindingen ikke er afsluttet på dette tidspunkt. Matriklen syd for projektområdet er agerjord, hvor der ved besigtigelsen blev dyrket korn.

Regionen vil gennem indvindingstilladelsen stille vilkår om, at området nord for projektområdet ved skeigennemgravning vil blive lagt sammen med projektområdet til et stort naturområde, der vil kunne få et areal på ca. 7,1 ha. En forudsætning for dette er dog, at der opnås enighed mellem lodsejerne.

1.3 Natura 2000 og habitatbekendtgørelsen

Klægindvindingsområdet ligger inden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, Natura 2000-område N89, Vadehavet. Natura 2000-området udgøres af ni fuglebeskyttelsesområder og fire habitatområder. Projektområdet ligger inden for fuglebeskyttelsesområde nummer F67 – Ballum Enge, Husum Enge og Kamper Strandenge, og det grænser op til fuglebeskyttelsesområde nummer F57 – Vadehavet, samt habitatområde H78 – Vadehavet med Ribe Å, Tved Å og Varde Å vest for Varde (se nedenstående).

Figur 1-3 Projektområdets placering i forhold til internationale naturbeskyttelsesområder. Projektområdet er angivet med rød og ligger inden for fuglebeskyttelsesområde F67 – Ballum Enge, Husum Enge og Kamper Strandenge (lilla skravering). Området grænser desuden op til fuglebeskyttelsesområde F57 – Vadehavet, og habitatområde H78 – Vadehavet med Ribe Å, Tved Å og Varde Å vest for Varde (lilla og grøn skravering).

Af habitatbekendtgørelsen fremgår det, at planer og projekter, der kan medføre væsentlig påvirkning af bevaringsmålsætningen for et Natura 2000-område, skal underkastes en Natura 2000-konsekvensvurdering, jf. bekendtgørelsens § 7, stk. 2. Det er den kompetente myndighed, der afgør hvorvidt et projekt og/eller en plan

skal underkastes en konsekvensvurdering. Beslutningen herom sker på grundlag af en væsentlighedsvurdering, jf. § 7 i Habitatbekendtgørelsen¹, stk. 1.

Da det ikke på forhånd kan udelukkes, at klægindvindingen vil kunne medføre væsentlige påvirkninger af Natura 2000-området og dets udpegningsgrundlag, skal der derfor i medfør af bekendtgørelsen gennemføres en vurdering af projektets mulige virkninger på Natura 2000-området og dets bevaringsmålsætninger.

Hvis det i væsentlighedsvurderingen ikke kan udelukkes, at klægindvindingen kan medføre væsentlige negative påvirkninger af Natura 2000-området, skal myndigheden gennemføre en Natura 2000-konsekvensvurdering. Væsentlighedsvurderingen udgør således en udvidet screening af den mulige påvirkning af Natura 2000-området forud for udstedelsen af tilladelsen til klægindvinding.

Nærværende dokument udgør en sådan væsentlighedsvurdering af klægindvinding ved Ballum Enge.

¹ Bekendtgørelse 408 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter, af 1. maj 2007

2 Klægindvinding og efterbehandling

Klægingvindingen vil blive gennemført til brug ved akutte såvel som ikke akutte reparationer af digeme langs vadehavskysten og æer med udløb i Vadehavsområdet. Klæget vil således blive indvundet efter behov, hvilket betyder at klæggravningen kan finde sted løbende over en længere årrække. Det må antages, at behovet for akut klæggravning primært vil finde sted i vinterhalvåret, hvor risikoen for stormskader er størst. Det almindelige vedligehold af digeme vil forekomme først på foråret, men før fuglenes yngleperiode.

Der vil ikke forekomme indvinding til depot.

Ved selve indvindingen vil der forekomme transport ind og ud af området med gravemaskiner og lastbiler. I perioder, hvor der ikke indvindes klæg, vil der ikke forekomme transport på arealet, der derfor vil henligge med den nuværende drift så vidt det gravede areal tillader.

Ved klægingvindingens afslutning vil området blive efterbehandlet, så det får den bedst mulige naturværdi. Ved efterbehandlingen er det bl.a. hensigten, at matrikelene nord for projektområdet (matrikelnummer 407 Østerende Ballum, Ballum) skal lægges sammen med projektområdet. Herved kan ved efterbehandlingen skabes et større, sammenhængende naturområde.

Efterbehandlingen vil bl.a. indbefatte udligning af brinkerne således, at disse får en hældning på 1:5-1:10. Udligningen skal øge områdets attraktivitet for engfuglene på udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområdet, hvilket særligt kan komme den truede brushane til gode. Brushanen har en ugunstig prognose i fuglebeskyttelsesområdet, og den er derfor målsat i Natura 2000-planen for området (Naturstyrelsen 2011b). Med udligningen bliver det muligt for både ynglende og trækken- de engfugle at anvende de afladede brinker til fødesøgning, således at også arter, der ikke er på udpegningsgrundlaget, kan få større glæde af det efterbehandlede område. Dette gælder i første række andre ynglende vadefugle som rødben og vibe, samt rastende engfugle.

3 Natura 2000-område N89 – Vadehavet

Natura 2000-område N89 – Vadehavet udgøres af ni fuglebeskyttelsesområder og fire habitatområder. Projektområdet ligger inden for fuglebeskyttelsesområde F67 – Ballum Enge, Husum Enge og Kamper Strandenge, og det grænser op til fuglebeskyttelsesområde nummer F57 – Vadehavet, og habitatområde H78 – Vadehavet med Ribe Å, Tved Å og Varde Å vest for Varde.

I væsentlighedsvurderingen er målsætningerne i den gældende Natura 2000-plan 2009-2015 samt de foreslåede målsætninger i den kommende Natura 2000-plan 2016-2021 anvendt. Dette skyldes, at begge målsætninger er gældende så snart, der ligger et udkast til den kommende plan (Naturstyrelsen, 2011a; Naturstyrelsen, 2011b; Naturstyrelsen, 2014a; Naturstyrelsen, 2014b).

3.1 Fuglebeskyttelsesområde F67 – Ballum Enge, Husum Enge og Kamper Strandenge

Fuglebeskyttelsesområde F67 har et areal på 4.287 ha, og på udpegningsgrundlaget for området forekommer både ynglefugle og trækfugle. Udpegningsgrundlaget er angivet i nedenstående Tabel 3-1.

Tabel 3-1 Udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F67. På udpegningsgrundlaget er der både ynglefugle og trækfugle. Tabellen angiver det foreslåede udpegningsgrundlag for Natura 2000-planerne 2016-2021. Trækfuglene sangsvane og hjejle er nye. "T" = trækfugl, "Y" = ynglefugl (Naturstyrelsen, 2011b; Naturstyrelsen, 2014b).

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 67		
Fugle:	sangsvane (T)	kortnæbbet gås (T)
	bramgås (T)	hedehog (Y)
	engsnorre (Y)	hjejle (T)
	brudbane (Y)	mosehornugle (Y)
	blibals (Y)	

Natura 2000-planen for N89, herunder specifikt for fuglebeskyttelsesområde F67, angiver følgende specifikke mål for bestandene af de arter, som området er udpeget for, se Tabel 3-2 og

Tabel 3-3.

Tabel 3-2 *Specifikke målsætninger i Natura 2000-planen for N89 for bestandene af ynglefuglearter, som området F67 er udpeget for. *) angiver foreslåede målsætninger i Natura 2000-plan 2016-2021 for N89 for bestandene af ynglefuglearter, som området F67 er udpeget for (Naturstyrelsen, 2011b; Naturstyrelsen, 2014b).*

Art	Målsætning
Hedehøg	10-15 par, *sikre eller genoprettet levesteder for en levedygtig bestand.
Engsnarre	> 10 par, *sikre eller genoprettet levesteder for en levedygtig bestand.
Brushane	> 10 par, *kortlagte levesteder bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II.
Mosehornugle	> 10 par, *sikre eller genoprettet levesteder for en levedygtig bestand.
Blåhals	10 par, *sikre eller genoprettet levesteder for en levedygtig bestand.

Tabel 3-3 *Specifikke målsætninger i Natura 2000-planen for N89 for bestandene af trækfuglearter, som området F67 er udpeget for. *) angiver foreslåede målsætninger i Natura 2000-plan 2016-2021 for N89 for bestandene af ynglefuglearter, som området F67 er udpeget for (Naturstyrelsen, 2011b; Naturstyrelsen, 2014b).*

Art	Målsætning
Kortnæbbet gås	9.000, *11.000 individer
Sangsvane	*180 individer
Hjejle	* sikre eller genoprettet levesteder for en levedygtig bestand.
Bramgås	18.800, *34.000 individer

Bevaringsstatus for arterne angivet i Natura 2000-planen for F67 er baseret på den bedste tilgængelige viden. For ynglefuglen blåhals samt trækfuglene kortnæbbet gås og bramgås er prognosen vurderet gunstig. Omvendt er prognosen for bevaringsstatus for ynglefuglene hedehøg, engsnarre, brushane og mosehornugle vurderet ugunstig inden for fuglebeskyttelsesområdet (Naturstyrelsen, 2011b; Naturstyrelsen, 2014b).

Hedehøg er blevet observeret adskillige gange ved Ballum Enge både ynglende og rastende (DOFbasen, 2015). Kortnæbbet gås er almindeligt forekommende ved Ballum Enge i antal svingende fra enkelte individer til flokke på op mod 6000 individer. Kortnæbbet gås bruger primært engene til fouragering og til at raste. Bramgås forekommer også almindeligt ved Ballum Enge i antal svingende fra mindre

flokke på 80 individer til store flokke på op mod 16.000 individer (DOFbasen, 2015). Bramgås bruger primært engene ved Ballum som fouragerings- og rastelokalitet. Sangsvane og hjejle er også observeret adskillige gange ved Ballum i antal svingende fra et enkelt individ op til flokke på 400 individer (DOFbasen, 2015). Sangsvaner anvender hovedsageligt området til fødesøgningen og til rast. Ingen af de ovenstående observationer stammer dog direkte fra projektområdet.

I DOFbasen findes der 64 registreringer af brushane ved Ballum Enge gennem de seneste 20 år, og 27 registreringer af mosehornugle i samme periode. Ifølge observationerne benytter arterne primært engene til at raste og til at fouragere. Blåhals er siden 2004 blevet stadigt hyppigere og optræder i dag som ret almindelig ynglefugl i området.

Der er en enkelt registrering af engsnarre fra Ballum Enge, hvor den blev observeret rastende i 2015 (DOFbasen, 2015).

3.1.1 Relevante beskyttede arter i F67

I det følgende gennemgås arter på udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F67, der kan blive påvirket af klæggravningen i projektområdet. Særligt følgende fuglearter i området er ynglefuglene engsnarre, brushane og klyde samt trækfuglene bramgås, kortnæbbet gås og sangsvane. Fælles for disse arter er, at de ofte er tilknyttet engområder med lavvandede partier.

Engsnarre

Engsnarre var i 1800-tallet almindelig forekommende i Danmark. I dag er bestanden truet efter en kraftig tilbagegang, der bl.a. skyldes intensiveret landbrugsdrift, herunder dræning af fugtige enge samt en stadig tidligere afgræsning og høslæt. Danmark ligger i udkanten af udbredelsesområdet, og de største bestande findes i Nord- og Sønderjylland. Engsnarre er ikke registreret direkte inden for projektområdet, men er kendt fra Ballum Enge (DOFbasen, 2015).

Engsnarren lever i det åbne landskab, hvor der er lav vegetation og fugtig bund. Føden består af jordlevende insekter og andre hvirvelløse dyr, og fødesøgningen finder sted i tæt vegetation. Arten tåler ikke høslæt og andre forstyrrelser inden for yngleperioden (DOFbasen, 2015).

Brushane

Udbredelsen af ynglende brushane omfatter bl.a. Skandinavien, Nordrusland og Sibirien. Desuden forekommer der mindre bestande af brushane i Holland, Tyskland og Baltikum (Pihl, et al., 2003). Der er ingen registreringer af arten direkte fra projektområdet, men den er kendt fra Ballum Enge (DOFbasen, 2015).

Figur 3-1 Brushane. Foto Kevin Clausen

I Danmark var brushane tidligere en almindeligt forekommende ynglefugl. Yngleområderne udgøres primært af flade kortgræssede brakvandsenge samt i mindre omfang af strandenge og moser (DOFbasen, 2015). Effektiviseringen af landbruget, herunder bl.a. ændring i afgræsning, dræning samt stigende anvendelse af insekticider, har reduceret brushanens foretrukne yngleområde. Således er bestanden af brushane blevet stærkt reduceret siden 1960'erne (Pihl, et al., 2003) og den er forsvundet som ynglefugl fra mange lokaliteter.

Føden i ynglesæsonen består af diverse insekter, krebsdyr, muslinger, snegle og orme (DOFbasen, 2015). Brushane er afhængig af fugtige enge, da fødedyrene trænger længere ned i jorden og derved bliver utilgængelige i takt med, at områderne udtørres, hvorved fødesøgningsmulighederne i området for denne art og andre engfugle forringes.

Klyde

Ynglende klyde var tidligere almindeligt forekommende i Danmark. I 1922 blev klyden totalfredet og bestanden steg fra 700 par til 2.300 par i 1970 og 3.270-4.700 par i 1978-1981. Nu er bestanden i svag tilbagegang. I Nordvesteuropa yngler den primært langs kysterne. I Danmark yngler klyden i spredte kolonier fortrinsvis på kortgræssede strandenge eller småøer. Klyde er ikke registreret direkte i projektområdet, men er kendt fra Ballum Enge (DOFbasen, 2015).

Arten søger føde på lavt vand, hvor den fanger insektlarver, små krebsdyr og bløddyr i det øverste lag af bunden (DOFbasen, 2015).

Figur 3-2 Klyde. Foto Per Hallum

Figur 3-3 Klyde med unge. Foto Per Hallum

Kortnæbbet gås

Svalbardbestanden af kortnæbbet gås, som er den vi ser i Danmark, er siden 1950'erne steget fra ca. 15.000 individer til 30.000-40.000 individer. Denne stigning skyldes primært jagtfredningen, men mildere vintre og den udbredte brug af vintersæd menes også at have en væsentlig betydning. I Danmark forekommer arten især langs den jyske vestkyst, hvor den ankommer den sidste uge af september. Tidligere trak arten videre til Holland i midten af oktober, men i takt med den stigende brug af vintersæd og de mildere vintre bliver mange af individerne i Danmark vinteren over. Om foråret er Ballum Enge af stor betydning for arten i opbygningen af energidepoterne inden forårstrækket mod ynglepladserne på Svalbard (DOFbasen, 2015).

Figur 3-4 Kortnæbbet gås. Foto Kevin K. Clausen

Kortnæbbet gås søger føde på græsarealerne i vinterperioden og skifter til kornmarker, hvor den spiser kernerne i forbindelse med forårssåningen. Om efteråret søger den føde på stubmarkerne, hvor der forekommer spildkerner og senere søger arten også kerner fra vintersæd (DOFbasen, 2015).

Sangsvane

Bestanden af sangsvane er gået frem de sidste årtier, og i Danmark i Nordjylland er den ny spontant forekommende ynglefugl siden 2002. I vinterhalvåret er sangsvanen ret almindelig, og den ses ofte flokvis på marker eller på lavvandede arealer. Danmark udgør sammen med Tyskland det vigtigste overvintringsområde for arten. De fleste sangsvaner ses i det nordlige Jylland og på Sydsjælland samt Lolland-Falster (DOFbasen, 2015).

Sangsvanen lever af vandplanter, græs og vinterafgrøder på landbrugsjorde.

Figur 3-5 Sangsvane. Foto Kevin Clausen

Bramgås

I Danmark blev arten første gang konstateret ynglende i 1992 på Saltholm i Øresund og der er nu mere end 1000 ynglepar her. Samtidig er dens ynglebestand i Arktis gået markant frem, hvilket gælder bestanden på Svalbard og bestanden i Nordrusland. Den voldsomme fremgang kan skyldes, at vintrene er mildere på overvintringspladserne og fødegrundlaget er dermed bedre samt jagtforbuddet i hele Europa siden 1972. Den ses ofte i store flokke rastende på enge og kornmarker i overvintringsperioden. I hårde vintre trækker de dog videre syd på. Om foråret ses ligeledes store flokke af rastende gæs. Der er ingen registreringer af bramgæs direkte fra projektområdet, men arten optræder almindeligt på Ballum Enge (DOFbasen, 2015).

Bramgåsen lever af græs, korn og diverse urter. Fødesøgningen foregår på græsarealer, enge og kornmarker, her ofte på vintersæd i vinterkvarteret (DOFbasen, 2015).

Figur 3-6 Bramgås. Foto Kevin K. Clausen

Figur 3-7 Bramgås. Foto Kevin Clausen

3.2 Fuglebeskyttelsesområde F57 – Vadehavet

Fuglebeskyttelsesområde F57 grænser op til projektområdet, og fuglearter på udpegningsgrundlaget for dette fuglebeskyttelsesområde kan derfor også potentielt blive påvirket af klæggravningen, da det ikke på forhånd kan udelukkes, at arterne vil benytte projektområdet til fødesøgning og rast.

Fuglebeskyttelsesområde F57 har et areal på 115.671 ha (Naturstyrelsen, 2011a; Naturstyrelsen, 2014a), hvilket i sammenligning med projektområdets areal på ca. 4 ha betyder, at projektområdet ingen praktisk eller målbar betydning har for bevaringsstatus for fugle i F57. Det kan derfor udelukkes, at klæggravning i projektområdet vil kunne medføre væsentlige påvirkninger af fuglebeskyttelsesområdet F57.

3.3 Natura 2000-planen for N89

I Natura 2000-planen for N89 er truslerne mod områdets naturværdier beskrevet (Naturstyrelsen, 2011a; Naturstyrelsen, 2011b; Naturstyrelsen, 2014a; Naturstyrelsen, 2014b)). Her fremgår det, at arealreduktion og fragmentering af fugtige, vedvarende enge og vådområder er et problem for de små tilbageværende bestande af engfugle samt, at reduktion og fragmentering er problematisk for ynglefuglearterne engsnarre, brushane og mosehornugle. Desuden er forstyrrelser nævnt som en væsentlig trussel for ynglefuglene på udpegningsgrundlaget (Naturstyrelsen, 2011a; Naturstyrelsen, 2011b; Naturstyrelsen, 2014a; Naturstyrelsen, 2014b).

4 Væsentlighedsvurdering

4.1 Vurdering af påvirkning på Natura 2000-området

Med sine 4,3 ha udgør projektområdet for indvindingen af klæg en forsvindende del af Natura 2000-område N89 Vadehavet, og tilsvarende udgør projektområdet blot ca. 0,1 % af det samlede areal af fuglebeskyttelsesområde F67. Projektområdet udgøres på nuværende tidspunkt af agerjord. Efter klæggravningen og efterbehandling vil arealet rumme vandhuller med lavvandede partier, kærpartier og områder med bar jord, hvilket forbedrer området som muligt levested for arter på udpegningsgrundlaget for F67, herunder bl.a. engfuglene engsnarre, brushane og klyde. Foruden disse arter vil området udgøre et mere attraktivt levested for andre engfugle efter klæggravningen.

Hvis efterbehandlingen vil omfatte etablering af en eller flere fugleøer, vil forholdene blive forbedret yderligere for især ynglende vadefugle. Fugleøer vil udgøre et rævesikret levested, således at den ellers ganske omfattende prædation på jordrugende fugle fra omstørende ræve vil kunne udgås.

For de fuglearter, der er tilknyttet agerjord under rast og fødesøgning, som kortnæbbet gås og sangsvane, vil klæggravningen fjerne et potentielt levested. Det vurderes imidlertid, at den samlede udstrækning af klæggravningen er så beskednen i forhold til de forekommende kulturarealer i området, at klæggravningen ingen praktisk betydning vil have for forekomsten af rastende gæs og svaner i området.

Samlet vurderes naturværdien af projektområdet på sigt at blive styrket som følge af klæggravningen, da naturindholdet vil stige.

Det kan konkluderes, at klæggravningen i fuglebeskyttelsesområde F67 ikke vil have nogen væsentlig indvirkning på fuglebeskyttelsesområde F67 og udpegningsgrundlaget for dette.

Klægindvindingen vil ikke have nogen direkte indvirkning på fuglebeskyttelsesområde F57 og på habitatområde H78, som grænser op til projektområdet, da selve indvindingen ikke vil foregå inden for disse områder. Ligeledes vil der ikke fore-

komme nogen væsentlig indirekte indvirkning af projektet på fuglebeskyttelsesområde F57 og habitatområde H78, da der ikke vil forekomme deposition i forbindelse med indvindingen.

Klæggravningen forventes dermed ikke at kunne medføre væsentlige negative effekter på Natura 2000-området N89, Vadehavet og vil således ikke være i strid med Natura 2000-områdets bevaringsmålsætning.

Desuden vil klæggravningen kunne have en positiv indvirkning på bestanden af bilag IV-arten strandtudse, da den eksisterende landbrugsjord, der er uegnet som levested, efterhånden vil blive omdannet til et område bestående af vandhuller med lavvandede partier, som kan være egnede levesteder for strandtudse (se særskilt notat om strandtudse (COWI 2015)).

5 Referencer

- COWI A/S.** 2015. *Strandtudse*. 2015.
- Dansk Ornitologisk Forening.** 2015. DOFbasen. www.dofbasen.dk. [Online] 01. 09 2015.
- DOFbasen.** 2015. www.dofbasen.dk. *Dansk Ornitologisk Forening*. [Online] 11. 09 2015.
- Miljøportalen.** 2015. www.arealinfo.dk. [Online] 10. 09 2015. www.arealinfo.dk.
- Naturstyrelsen.** 2011b. *Natura 2000-plan 2009-2015, Vadehavet, Natura 2000-område nr. 89, Delplan for: Fuglebeskyttelsesområde F67 Ballum Enge, Husum Enge og Kamper Strandenge*. 2011b.
- , 2011a. *Natura 2000-plan 2009-2015, Vadehavet, Natura 2000-område nr. 89, Delplan for: H78 Vadehavet med Ribe Å, Tved Å og Varde Å vest for Varde, H86 Brede Å, H90 Vidå med tilløb, Rudbøl Sø og Magisterkogen og F57 Vadehavet*. 2011a.
- , 2014a. *Natura 2000-plan 2016-2021, Vadehavet, Natura 2000-område 89, Delplan for: H78 Vadehavet med Ribe Å, Tved Å og Varde Å vest for Varde, H86 Brede Å, H90 Vidå med tilløb, Rudbøl Sø og Magisterkogen og F57*. 2014a.
- , 2014b. *Natura 2000-plan 2016-2021, Vadehavet, Natura 2000-område nr. 89, Delplan for: H89 Ballum Enge, Husum Enge og Kamper Strandenge og Fuglebeskyttelsesområde F67*. 2014b.
- Pihl, S, et al.** 2003. *Bevaringsstatus for fuglearter omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivet*. s.l. : Faglig rapport fra DMU, nr. 462, 2003.